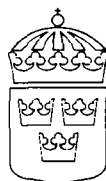

Försvarsutskottets yttrande

1992/93:FöU7y

Svensk frivillig fredsstyrka

1992/93
FöU7y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 februari 1993 berett försvarsutskottet tillfälle att senast den 16 april avge yttrande över motion 1992/93:409 yrkande 4.

Bakgrund

Allmänt

Sedan år 1948 har FN organiserat 27 fredsbevarande operationer, varav åtta bara under de senaste två åren. Över 50 000 militärer och 10 000 civila tjänstgör nu i fredsbevarande operationer på fem kontinenter. Kostnaden var ca 3 miljarder dollar år 1992, fyra gånger högre än den tidigare noterade högsta årskostnaden.

Merparten av de FN-operationer som startats under senare år är av det traditionella fredsbevarande slaget (peace-keeping). Detta innebär bl.a. att berörda parter har givit sitt samtycke till operationen och att de i princip är beredda att samarbeta med FN. En ny form av fredsbevarande operationer är insatser i preventivt syfte. En fredsbevarande styrka sänds ut till ett område redan innan en konflikt brutit ut för att genom sin blotta närvaro ha en återhållande verkan på parterna. Den nyligen grupperade nordiska bataljonen i Makedonien är det första exemplet härpå.

Ett antal beslut av FN:s säkerhetsråd under senare år har emellertid också visat att en glidning är på gång från traditionella fredsbevarande operationer mot militära insatser under stadgans kapitel VII. I denna typ av operationer behövs formellt inte parternas samtycke, eller ens vilja att samarbeta med FN. Tvärtom, kan det ofta gälla att genom olika grader av tvång försöka förmå en eller flera parter att agera på visst sätt.

Kriget i före detta Jugoslavien och svälten i Somalia hör till de faktorer som givit ny intensitet till den internationella debatten om kollektiv säkerhet och möjligheter att agera genom FN för att komma till rätta med hotande situationer. FN:s generalsekreterare, Boutros Boutros-Ghali, har i sin rapport "En dagordning för fred" förespråkat såväl att militära styrkor ställs till FN:s förfogande på permanent basis

som att en ny typ av styrkor skapas som med kort varsel kan sättas in för att tvinga parterna att respektera t.ex. en överenskommelse om eldupphör.

Några konkreta erfarenheter från renodlade FN-operationer under kapitel VII finns egentligen ännu inte. De mer spektakulära militära insatserna under senare år — utdrivandet av Irak från Kuwait och operationer för att säkra biståndet till Somalia — var visserligen auktoriserade av säkerhetsrådet under kapitel VII, men genomfördes i ingendera fallen av FN utan av USA-ledda koalitioner.

Enligt bedömning av den svenska FN-delegationen torde det inom överskådlig framtid inte finnas förutsättningar att medlemsstater sluter avtal med säkerhetsrådet — enligt kapitel 43 i FN-stadgan — om att ställa trupp till FN:s förfogande för militära insatser under kapitel VII. Det bedöms inte heller troligt att det kommer att skapas några permanenta FN-styrkor under generalsekreterarens befäl. Det bedöms dock finnas goda möjligheter till förbättringar för att öka tillgängligheten av trupp för fredsbevarande (peace-keeping), kanske också fredsframtvängande (peace enforcement), operationer inom ramen för gällande praxis. Ansvaret för att genomföra dessa förbättringar ligger i hög grad hos medlemsstaterna.

Svenska FN-insatser

Enligt den nya lagen (1992:1153) om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands, som gäller från den 1 januari 1993, finns möjlighet för regeringen att efter framställning från FN eller ESK ställa personal ur den utlandsstyrka som enligt lagen skall finnas organiserad inom försvarsmakten till förfogande för att delta i fredsbevarande verksamhet.

I lagen anges att högst 3 000 personer ur utlandsstyrkan samtidigt får tjänstgöra utomlands i väpnad tjänst. Det svenska deltagandet i fredsbevarande insatser ligger sedan senare delen av 1980-talet på tämligen konstant nivå om 700—1 000 man. År 1987 var Sverige störst bland FN:s truppbidragsgivare. Mot bakgrund av den stora ökningen av FN:s fredsfrämjande insatser intog Sverige hösten 1992 29:e platsen i FN:s "rankinglista". Det svenska deltagandet i FN-operationer har i februari 1993 ökat till knappt 1 200 personer med en årskostnad om ca 520 miljoner kronor. För närvarande gäller att försvarsmakten skall ha beredskap för ytterligare insatser utomlands med skytteförband på 200 personer och 20 militära observatörer och civilpoliser.

Fr.o.m. budgetåret 1993/94 finansieras Sveriges deltagande i FN:s och ESK:s fredsfrämjande verksamhet över Utrikesdepartementets huvudtitel. Följande anslag berörs:

- B 1. 115 miljoner kronor (Sveriges bidrag till de obligatoriska kostnaderna för FN:s fredsbevarande operationer.)
- B 9. 407 miljoner kronor (Kostnader i Sverige och utomlands för Sveriges deltagande med personal i FN:s fredsbevarande operationer.)

-C 1. 150 miljoner kronor (Kostnader för FN:s civila insatser för fred och återuppsyggnad inom ramen för FN:s fredsbevarande operationer. Medlen avses för insatser i u-länder. Undantagsvis kan medlen användas för liknande insatser i ESK:s regi.)

Motionen

I *partimotion U409 (s)* föreslås att regeringen snarast inleder en planering för en frivillig fredsstyrka av brigadstorlek. Denna fredsbrigad bör finansieras inom det befintliga försvarsanslaget.

Som bakgrund till förslaget anförs bl.a. följande:

I juni 1992 presenterade generalsekreterare Boutros-Ghali det hittills mest genomarbetade och detaljerade förslaget om fredsbevarande operationer i en ny tid. Hans "Dagordning för fred" var en enträgen uppmaning till världssamfundet att inte låta en historisk chans gå till spillo. Han konstaterade att villigheten hos medlemsstaterna att delta i fredsbevarande operationer var stor. Men beredskapen, att ställa upp med erforderlig snabbhet och med de speciella och varierande typer av förband som olika situationer kan kräva, saknades. Boutros-Ghali föreslog därför att medlemsländerna vidtog åtgärder som ökade förmågan att snabbt kunna tillmötesgå förfrågningar om fredsbevarande insatser.

I Norge och Danmark har man vidtagit åtgärder som är direkt relaterade till Boutros-Ghalis "Dagordning för fred". Man understryker nödvändigheten av att anpassa försvarsmakten till det förändrade världsläget.

I Norge utvidgar man den norska FN-beredskapsstyrkan från 1 330 till 2 000 man, vilket är på samma nivå som finns i Finland. Regeringen understryker i sin proposition "Beredskap för fred — Om Norges framtida militära FN-engagement och FN:s roll som konfliktlösare", att fortsatt gäller frivillighet för deltagande och att kostnaderna skall rymmas inom gällande försvarsram. Man föreslår vidare inrättandet av ett nationellt kompetens- och utbildningsinstitut för fredsbevarande operationer. Samtidigt har man erbjudit FN att till institutet anknyta ett internationellt center med samma syfte.

I Danmark har man gått ännu längre. Inom ramen för folketingets nya försvarsavtal för 1993/94 har samtliga partier överenskommit om upprättande av en dansk internationell fredsstyrka. Med direkt referens till Boutros-Ghalis appell kommer Danmark från 1993 att förbereda en styrka av brigadstorlek, ca 4 500 man, för fredsbevarande och fredsskapande insatser.

Det har med all önskvärd tydlighet framgått av generalsekreterarens rapport och uttalanden, att medlemsstaternas förmåga att på ett snabbt och ändamålsenligt sätt möta en ny tids utmaningar inte är tillfredsställande. Mycket mänskligt lidande, konflikter och krigshandlingar skulle ha kunnat undvikas, om FN haft tillgång till insatsberedd personal. För att klara dessa angelägna uppgifter krävs att medlemsstaterna inte bara har beredskap för tillfälliga insatser utan också inrättar allsidigt utbildade, permanenta styrkor för FN-insatser.

I motionen hemställer motionärerna i yrkande 4, med hänvisning till det anförda, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att

den snarast bör inleda planeringen för upprättande av en svensk frivillig fredsstyrka av brigadstorlek för fredsbevarande insatser i enlighet med vad som anförts i motionen.

I *partimotion Fö316 (s)*, som avses behandlas i betänkande 1992/93:FöU9, berörs frågan i samband med att några utgångspunkter för framtida förändringar av försvaret redovisas enligt följande:

Vi är naturligtvis inte främmande för att krigsorganisationen kan komma att krympas ytterligare när nästa försvarsbeslut tas 1997. Enligt många bedömare är exempelvis 16 brigader en större organisation än som långsiktigt kan förnyas utan kraftigt höjda försvarsanslag kring sekelskiftet. Eftersom längre politiska förvarningstider förutses kan förmågan till återtagning komma att prioriteras högre. Det kan också bli aktuellt att under 90-talet omvandla en brigad till en frivillig "FN-brigad", som kan mobiliseras med kort varsel, när FN:s säkerhetsråd begär det. Erfarenheterna av den verksamhet i FN:s tjänst som utförs av civila myndigheter, t.ex. Räddningsverket, är goda och kan ytterligare utvecklas.

Försvarsutskottet

Utskottet vill inledningsvis framhålla att Sverige har en lång tradition av medverkan i FN:s fredsbevarande styrkor. Betydelsen av dessa insatser är stor.

Utskottet kan konstatera att regeringen den 11 mars givit Överbefälhavaren i uppdrag att senast den 5 maj 1993 redovisa vilka konsekvenser och eventuella kostnadsökningar det innebär att utöka det nuvarande resultatkravet till att omfatta en infanteribataljon om ca 700 personer med flexibilitet avseende uppgifter och 50 militära observatörer/monitorer. Överbefälhavaren skall vid samma tillfälle redovisa en plan för uppsättning av ett särskilt förband för beväpnad eskort- och transporttjänst redan under budgetåret 1993/94.

Utskottet finner att det i Sverige liksom i andra länder vidtas åtgärder för att förbättra beredskapen att medverka i FN:s fredsfrämjande insatser. Regeringens initiativ har enligt utskottets mening rätt inriktning. Enligt vad utskottet har erfärut kommer mer långsiktiga frågor, såsom det föreslagna upprättandet av en brigad för frivillig FN-tjänst, att behandlas i förberedelserna inför nästa försvarsbeslut.

Utskottet anser att motionärernas syfte i betydande utsträckning kan komma att tillgodoses genom de olika åtgärder som vidtas. Något uttalande av riksdagen är därför inte påkallat.

Stockholm den 30 mars 1993

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

I beslutet har deltagit: Arne Andersson (m), Sture Ericson (s), Wiggo Komstedt (m), Iréne Vestlund (s), Lars Sundin (fp), Ingvar Björk (s).

Gunhild Bolander (c), Christer Skoog (s), Jan Erik Ågren (kds), Robert Jousma (nyd), Stig Grauers (m), Karin Wegestål (s), Henrik Landerholm (m), Britt Bohlin (s), Jan-Olof Franzén (m), Sven-Olof Petersson (c) och Åke Carnerö (kds).

1992/93:FöU7y

